

September 1970

Skånes Vapenhistoriska Förening

M E D D E L A N D E

Nr 87

Skånes Vapenhistoriska Förening avhåller ordinarie allmänt sammanträde fredagen den 18 september kl. 19.00 på Malmöhus Slott, Kungens kammare. Föredrag av intendenten på Malmö Museum fil.lic. Frans Carlsson över ämnet "Rappirer". Föredraget belyses med vapen från Malmö Museum. Efter föredraget sedvanlig enkel måltid på Slottsrestaurangen. Medlemmarnas damer önskas särskilt välkomna. Anmälan göres till klubbmästaren Gösta Håkansson, tel. kontoret 040/325 50 eller bostaden 040/15 87 78.

Ordinarie vårsammanträdet

Fredagen den 3 sistlidna april avhölls ordinarie sammanträde på Malmöhus Slott, Kungens kammare. Sammanträdet öppnades av ordföranden Gad Rausing, som hälsade de närvarande välkomna och genast överlämnade ordet till vice ordföranden Hartvig Fleege som talade över ämnet "Kongovapen". Föredraget belystes med vapen ur föredragshållarens egen samling. Efter föredraget avtackades föredragshållaren av ordföranden varefter sedan, som vanligt, intogs en enkel gemensam måltid på Slottsrestaurangen. Föredraget refereras här nedan.

Den 29 sistlidna april hade Skånes Vapenhistoriska Förening jämte Skånska Ingenjörsklubben inbjudits av Kungl. Skånska Luftvärns-

regementet att bese regementets kaserner utanför Malmö med dess moderna pjäser och därefter äta en gemensam soldatmåltid med ärtor och fläsk samt pannkakor. Överstelöjtnant Elis Sundin och medhjälpare mottog oss på det vänligaste och vi fick en liten lektion i modern vapentechnik om hur komplicerad användningen av våra hypermoderna vapen är. Föreningens tack framfördes av vår klubbmästare Gösta Håkansson, då såväl ordföranden, som vice ordföranden, var förhindrade att närvara.

KONGOVAPEN

Föredrag av vice ordföranden Hartvig Fleege, Malmö.

Begreppet vapen bland negerfolken måste tagas för vad det är värt. Det är i främsta rummet jakten, som framtvingat den oftast från europeiska synpunkter avvikande formgivningen. Kriget, då ett sådant var oundvikligt, var primitivt och fördes som en överfalls- mässig uppgörelse stannar emellan. Anledning till konflikten var påtaglig, krigsförklaring avgavs icke och kriget fördes helst till förintelse av fienden, så att icke heller fredsfördrag behövdes. Trots att faktiskt såväl kejsar- och kungariken existerat bland negrerna, delvis med stor geografisk utsträckning, delvis med stark politisk makt bakom, har aldrig något ryttarfolk uppstått (förhållandena i norra Afrika beröras icke i denna artikel).

Åtskilliga av dessa "monarkier" funnos när europeerna kommo till Afrika, kring Guineabukten, kring Kassia och i Sydafrika. Det visade sig snart, att de mohammedanska influenserna från norr och öster spelade en större roll i yttre påverkan.

Bland krigarfolken må nämnas MaNgbettu, med stor maktställning på 1700- talet och 1870 besegrade av Asandehi; Massai; Zulu under sina stora ledare Chaka, Cetevayo och Umsilikaze och hottentotter. Den skarpt genomförda totalmilitärisering, som utvecklades bland kaff- rerna (Zuli) saknade motsvarighet i de delvis äldre monarkierna (tyrannväldena) Songhai, Fulbe, Haussa, Bini, BaLuba m.fl. Bland krig, som delvis skakade Europas stormakter, må nämnas engelsmännens åtskilliga fälttåg i Sydafrika och tyskarnas mot Huaro i Sydväst- afrika.

Vapenutvecklingen har också delvis formats av livsföringen. De bofasta stammarnas bruks- eller boskapsskötselkulturer, uppvisa en annan vapen-, redskaps-, och verktygsutveckling än de romaniserande och rörliga jaktinställda. Metallen kom sent in i bilden, med inhemskt järn och koppar och med brons, påverkat utifrån.

Smeden åtnjöt, trots de primitiva förhållanden han arbetade under, stor vördnad och var ofta samtidigt "medicinman". Ugnar, ässjor och bälgar åstadkoms med soltorkad lera, respektive oxhudar. Skyddsvapnen voro få och rustning och hjälm funnos icke. Fulbe uppträdde ibland i ringbrynjor, arabisk influens, Massai och Zuli hade väldiga huvud- och axelprydnader av stutsfjädrar, men detta var ej en medveten skyddsåtgärd utan snarast en skrämselferkan. Däremot var skölden vanlig bland savannens folk, från Massais enorma buffelhudsköldar med "regementsemlen" till kaffrernas ko- och antilopsköldar, som skyddade endast magen.

Fjärrvapnen. Bågen var enkel med oftast runt tvärsnitt och med sensträng, med mycket ofta dubbel längd mot bågen, så att en reservsträng fanns till hands, pilarna vore förhållandevis korta - liksom bågen f.ö. - med hullingar och små spetsar samt med styrfjädrar. Bland dvärgstammarna Ballbuti m.fl. i Huri-området använde de vegetabiliskt gift. Kogret var av hud och saknade inredning för att hindra pilarna att skramla.

Spjutet. är ett av de mest dekorativa vapnen från Afrika. De bredbladiga äro av hylstypen med svärdsliknande spjutspetsar, de smalbladiga (Assegaier) tångetyp. Hullingar förekommo på den senare typen, vars skaft f.ö. många gånger är av allra mest rustika slag. Bredbladstypen har gärna nedre delen av skaftet metallskedd och slutande i en spets, så att vapnen kan stå i marken ("hög-beredskap") vid rast. Spjutslungare har förekommit. Bågskytten kunde ha ett kompletteringsvapen i form av en kort dolk via en ring fäst vid högerhanden.

Kastjärnet respektive kastkniven för att använda såväl tysk som engelsk vokabulär, hade ett verksamhetsområde inom c:a 40 meter och kastades, åtminstone av sudanska stammar, i salvor, en längre mer eller mindre S-formad typ i lodkast och den mindre i vågkast, ibland samtidigt.

När vapen: Äldst är klubban, av hardwed, med klumpformat huvud (jämför den ännu äldre stenen fastsatt vid en käpp), som var vanligast i Sydafrika och bland skogstammar. Svärdet är ett invandringsvapen, från arabiskt håll, från Nordafrika och Sansibar. Det inhemska, av järn framhamrat till dåligt "stål", dög icke mycket till, det saknade t.ex. parerstång och handskydd, import av bättre järn från Europa medförde en ändring. 1900-talets tillströmning av kasserade kavallerisablar, huggare och förskärare är märkbar, även om en viss omhamring för att bättre passa de egna kraven (jakten igen) förekom. Baljorna äro ett lättförgängligt material. Sabeln är icke ett afrikanskt vapen heller, sabelliknande vapen med mycket krum klinga, funnos men med eggen på insidan, hugget skulle kunna passera skölden. Dessa vapen buros ibland i armvecket. Kniven och dolken hade, och ha, ett vidsträckt användningsområde, från hugget till grävningen. Typgalleriet är alltså mycket skiftande.

Yxan har behandlats i ett tidigare föredrag, varför endast ett par detaljer, t.ex. den riktiga vinkeln för ett nedåtriktat hugg, den dåliga fastsättningen vid skaften och tydligheten av järnknapphet må framhållas. De var ofta ett kultobjekt eller ett värdighetstecken. Karakteristiskt för alla dessa vapentyper är sammanfattningsvis deras stora användningsområde inom jakten, hyddbyggandet, kanotbyggandet, hackbruket, slakten och kriget, för vilket egna former icke behövdes, en pil kan riktas mot en antilop och en fiende, en huggkniv användas lika bra mot en ätlig ödla som en människa.

Slutligen något om koppar och brons. Ett kopparvapen måste ha en kompletteringsmetall för att bli riktigt användbart, så de formsköna kopparknivarna från områden söder om Kongofloden äro mer dekorativa än brukbara. Bronsen präglar starkt kulturen i det gamla Benin, där de vackra svärd helt i brons eller endast fästet i denna metall, framställda i "cite perdue", påträffades vid en engelsk straffexpedition i slutet av 1800-talet.

Till sist en kulturhistorisk detalj, Ibland kan en stam icke alls smida, då underkuvar man en smideskunnig och låter dess män utföra arbetet, visserligen som slavar. Så ha t.ex. MaNgbettus vackra och skräckinjagande krokknivar kommit till.

Meddelanden från styrelsen

Föreningens stencilerade MEDDELANDE kommer att genomgå en ansiktslyftning vad yttre utseendet beträffar i att en mapp kommer att medfölja det första numret. Önskar någon ytterligare exemplar kan sådana erhållas till en kostnad av 1:- plus porto. Beställning kan i så fall göras hos redaktören.

Medlemsregistret har moderniserats och lagts om enligt modernt system. Till detta erfordras emellertid en del kompletterande uppgifter från våra medlemmar, och därför bedes Ni vara vänliga att lämna in dessa med det snaraste. Exempel: födelsedag och år, adress och telefon, intresse.

Då Föreningens MEDDELANDE i enlighet med många önskan kommer att utkomma tätare genom att antalet sammankomster per år kommer att ökas ber redaktören om medhjälp med artiklar. Först på allra sista tiden har han i detta fall fått viss hjälp, då han förut själv ensam fått stå för hela innehållet.

Vapenresan

Denna resa är icke avskriven utan bara uppskjuten. Flera anledningar samverkade till att planen för en avresa i höst måste skrinläggas, men endast tills vidare.

Resan kommer att genomföras enligt plan och med deltagande från såväl Sverige som Danmark och Norge under april månad 1971, och bör betraktas som ett led i vår Föreningens 30-års jubileum. Närmare uppgifter kommer att införas i vårt MEDDELANDE, då detaljerna med avresetid, kostnader, hotel o.s.v ha avslutats.

Det beräknade antalet deltagare har överskridits, men anmälningar emottages fortfarande tacksamt, fortfarande preliminära, då undersökning av möjligheten att skaffa fram ytterligare en buss pågår. Anmälningar till Kapten Hartvig Fleege, Nils Forsbergsgatan 13, 217 54 MALMÖ, tel. 040/694 06.

Samarbetet med Dansk Vaabenhistorisk Selskab

Detta samarbete som har gamla anor och som alltid har varit mycket gott genom tiderna, kommer ytterligare att utvidgas. Föredragshållare kommer att utbytas och redogörelse kommer lämnas "terminsvis" över

planerad verksamhet i Danmark, där motsvarande uppgifter om vårt arbete kommer att införas i den danska tidskriften.

Programmet för hösten i Danmark är:

Tisdagen den 6.10 kl. 20.00 Överstelöjtnant A V Skjöldt: Från grekisk eld till napalm och fosfor.

Tisdagen den 3.11 kl. 20.00 Museumsinspektör N A Saxtorph: Riddare och kyrassierer.

Torsdagen den 3.12 kl 20.00 Chefen för tyghusmuseet Dr Arne Hoff:
Bösspipor

Lokal för samtliga är Tyghusets föredragssal med ingång från Frederiksholms Kanal 29.

Ny museumsförbindelse i Spanien

Den till det berömda spanska vapenmuseet i Madrid anslutna Association de coleccionistas de armas antiguas y recuerdos historicos, som bär namnet "El Cid", efter nationalhjälten i kampen med morerna, Rodriguez Duas de Vivar, av fienden utrustad med namnet "Sidi" (herre), som dog 1099, har tagit kontakt med vår Föreningen. Föreningen utger en mycket påkostnad tidskrift, av vilken 3 nummer av speciellt intresse för pistolsamlare och experter finnes tillgängliga i vårt bibliotek.

Hartvig Fleege

Ny kollektiv medlem

Museo del Ejercito, Mendez Nunez, nr. 1, Madrid-14 (H. Fleege)

Nya medlemmar

Direktör Bertil Zeltner, Bülow's vej 44, 1870 Köpenhamn

Fru Tove Zeltner " " " " (F. Herrström)

Direktör, civilingenjör Claes Weibull, Östergatan 7, 211 25 Malmö
(Gösta Håkansson)

Guldsmed Lennart Holmström, Olskroksgatan 7, 416 66 Göteborg
(Gösta Håkansson)

Disponent Folke Lövgren, Låda 1605, 832 01 Frösön (Gösta Håkansson)

Fil. Kand. Jörgen Arwedsson, Järnvägsgatan 23, 245 00 Staffanstorps
(Sven Friberg)

Kyrkoväktmästare Oskar Mattson, Loshult, 280 72 Killeberg
(Folke Herrström)

Malmö Stadsbibliotek, Malmö

(Hartvig Fleege)

Köpmän Sven Andersson, Tessins väg 16 A, 217 58 Malmö (återinträde)

Ingenjör Ingemar Kristoffersson, Pena Pura Vil Aktiebolag, Ängsvik

245 00 Vellinge

(Sven Andersson)

1:e kriminalassistent Arne Thell, Storåsgatan 12, 421 77 V. Frölunda

räknat från 1971.

(Hartvig Fleege)

Banktjänsteman Bengt Hansson, Kommendörsgatan 1, 211 50 Malmö

(Rune Lindkvist)

PS. Enligt styrelsen beslut kommer ytterligare två allmänna sammanträden att hållas detta år, nämligen den 23 oktober och den 20 november. Program kommer att meddelas i nästa nummer av MEDDELANDE.

Redaktören.

Redaktör J. Folke Herrström, Malmö.